

Atıfta Bulunmak İçin / Cite This Paper: Kabaklı Çimen, L. (2019). "Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Rol Model Tercihleri", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(1): 88-110
Geliř Tarihi / Received Date: 11.09.2018 **Kabul Tarihi / Accepted Date:** 06.11.2018

Araştırma Makalesi

EĞİTİM FAKÜLTESİ ÖĞRENCİLERİNİN ROL MODEL TERCİHLERİ

Dr. Öğr. Üyesi Latife KABAKLI ÇİMEN

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

latife.cimen@izu.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-4973-3630

Öz

Bu araştırmanın amacı, gençlerin kendilerine kimleri rol model aldıklarını ve bunun sebeplerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, İstanbul'da bir vakıf üniversitesinin eğitim fakültesinde öğrenim gören 11 erkek ve 20 kadın olmak üzere toplamda 31 öğrenci oluşturmuştur. Nitel türde desenlenen araştırmanın verileri araştırmacı tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu yardımıyla yüz yüze görüşmeler yapılarak toplanmış ve verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi ile betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Görüşmeler Ocak- Mart 2018 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; gençlere ailelerinin en fazla kendi aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri, komşu veya arkadaşlarının çocuklarını rol model olarak gösterdiği; gençlerin ise anne babalarını, öğretmenlerini, aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri ve siyasi liderleri rol model aldıkları belirlenmiştir. Gençler rol model aldıklarının, kişilik özelliklerinden, mesleki başarılarından, manevi değerlerine bağlı oluşlarından, gayret, azim ve hedeflerine ulaşmış olmalarından ve zorluklarla mücadele edişlerinden etkilenmekte; onlar gibi olmak için, kendilerine rehber almakta, taklit etmekte ve kendilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Gençlerin davranışlarını beğenmediği ve onaylamadığı, başarısız ve hedefsiz kişiler ile aile yakınları ve öğretmenlerinden bazılarını rol model almaktan kaçındığı ve onlar gibi olmamak için onları eleştirdikleri, benzememeye çalıştıkları, bu kişilerden uzaklaşıp, kendilerini geliştirmeye ve kendilerine hedefler belirlemeye çalıştıkları belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Genç, Rol Model, Sosyal Öğrenme, Taklit Etme.

ROLE MODEL PREFERENCES OF FACULTY OF EDUCATION STUDENTS

Abstract

The aim of this study was to determine whom the young take as a role model for themselves and the reasons for it. A total of 31 students consisting of 11 male and 20 female students studying at the faculty of education of a foundation university in Istanbul constituted the study group of the research. Data of the qualitative study were collected by performing face-to-face interviews using a semi-structured interview form created by the researcher, and the content analysis and descriptive analysis methods were used in the data analysis. Interviews were conducted between January and March 2018. As a result of the study, it was determined that the families of the young mostly showed their family relatives, successful people in their profession, and the children of their neighbors or friends as role models while the young took their parents, teachers and family relatives, successful people in their profession and political leaders as role models. It was found out that the young were influenced by the personality traits, professional achievements, commitment to spiritual values, efforts, determination, achievement of goals, and struggle with difficulties of the people whom they took as role models, and that they took them as guides, imitated them, and tried to improve themselves to be like them. It was determined that the young avoided taking unsuccessful and aimless people, whose behaviors were not appreciated and approved by them, and some of their family relatives and teachers as role models, and that they criticized those people, tried not to look like them, and tried to improve themselves and to determine objectives for themselves not to be like them.

Keywords: The Young, Role Model, Social Learning, Imitation.

1. GİRİŞ

Günümüzde aileler ve eğitim sistemi ağırlıklı olarak bireyin gelişiminde maddi boyutlara önem verip manevi boyutları göz ardı etmektedir. Maddi boyut gençliğin hayat içerisinde en popüler, en kısa yoldan ve çok emek harcamadan en fazla para kazanacağını ve nasıl lüks bir hayat yaşaması üzerine odaklanmaktadır. Manevi boyut ise sevgi, merhamet, fedakârlık, sorumluluk, azim, mücadele, ideal gibi insani değerleri ve insanın kendisinin ve başkalarının hayatını anlamlandıran erdemli insanları rol model almayı gerektirmektedir.

İnsan davranışı ister bilinçli olsun ister bilinçsiz olsun büyük ölçüde sosyal modelleri görmek suretiyle benimsenmektedir. Bu sosyal modeller yakın sosyal çevrede (aile, akraba, öğretmen vb.) olabileceği gibi kültürel kurumlar ve diğer uzak çevre de bireyin davranışlarında etkili olmaktadır (Çakır, 2009: 322). Bununla birlikte bir toplumda dil, örf ve adetler, bazı meslekî etkinlikler, dinî uygulamalar ve ahlâkî değerler de genellikle başkalarının davranışlarını gözlemleyerek, taklit ederek ve model alarak benimsenmekte ve öğrenilmektedir (Bandura, 1977).

Çevreyi gözlemleyerek kendini gerçekleştirme süreçleri insan hayatının bütün evrelerinde işlevsel olan bir durumdur. Kişilik gelişiminin önemli bir aşamasını oluşturan ergenlik dönemindeki kimlik oluşumunda özdeşleşme mekanizmasının etkisi daha güçlü bir şekilde kendisini hissettirmektedir. Kişi bu dönemde başkalarını taklit ederek kendini bulmaya çalışmaktadır (Bacanlı, 2013: 130). Yetişmekte olan çocuğun kendi kendine “ben kimim?” “kime benzemeliyim?” gibi sorular sorduğu bu devrede genç kim olduğunu, kime bağlanıp inanacağını ve neye değer vereceğini bulmaya çalışmaktadır. Çevresinde daima “onun gibi olmak” istediği kişileri aramaya gayret etmektedir (Kılavuz, 2005: 42). Bireyin bu sorulara tek başına cevap bulması sıkıntılı olacağından ihtiyacı olan desteği sosyo kültürel çevresi, örnek aldığı dini ya da felsefi düşünce sistemleri sağlayacaktır (Fromm, 2004).

Bandura (1989) sosyal öğrenme kuramında insanların neredeyse bütün davranışları gözlemleyerek, taklit ederek ve model alarak öğrendiğini belirtmektedir (Bandura, 1989: 1178; Bayrakçı, 2007: 200; Demirbaş ve Yağbasan, 2005: 165-166). Sosyal öğrenme kuramına göre model alma ve taklit yoluyla öğrenmede gözlenen figürler (anne, baba, öğretmen, arkadaş, beğenilen herhangi bir kişi, televizyondaki kahraman vb.) model alınmakta ve bu figürlerin davranışları uygun bir zamanda taklit edilmektedir. Bandura davranışları şekillendirebilecek olan modelleri “canlı modeller, sembolik modeller ve sözlü direktifler” olmak üzere üç grupta toplamıştır (Akt: Bayrakçı, 2007: 203). Canlı modeller, belirli bir davranışı sergileyen gerçek kişiler; sembolik modeller, bir filmde, televizyon şovunda, kitapta veya başka bir platformda

tasvir edilen bir karakterler veya da kişiler; sözlü direktifler ise, nasıl davranılacağına ilişkin açıklamalar canlı veya da sembolik bir insan tarafından gösterilmeyen modellerdir.

Sosyal öğrenme kuram bireyi, sosyalleşme süreci ve kültürlenme aracılığıyla hayatını inşa eden ve sürekli kendisine rol modeller arayan bir canlı olarak ele alır. Kişinin birçok bilişsel, duyuşsal, sosyal ve psiko-motor davranış kazanmasının; beğendiği, saygı duyduğu yetişkinleri model alarak gerçekleştiğini savunur (Bandura (1986).

Krech ve Srutchfield (1980: 209-217) modelleme yoluyla öğrenmenin ve uzmanlara başvurmanın aslında bir ihtiyaç ve zorunluluk olduğunu belirtmektedir. Çocuk için anne-baba; öğrenci için öğretmen ve kitaplar, -dindarlar için din âlimleri o alanın uzmanlarıdır. Kişinin anne-babası, arkadaşları, komşuları, okuduğu kitaplar, gördüğü filmler, dinlediği radyo programları gittiği ibadet mekanları, diğer birçok insan, insan grupları ve insan eliyle meydana gelmiş eserler eğitimin temel eksenini oluşturur. Kağıtçıbaşı'na (2000:67) göre bir rol modeli taklit ederek öğrenme, sosyal öğrenme kuramının temelini oluştururken çocukların toplumda sosyalleşmesini sağlayan önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Rol modeller sosyalleşme sürecinde kilit oyuncularlardır. Gibson, (2004) rol modellerine sahip olmanın bireyin büyümesi ve gelişmesi açısından önemli olduğunu, çünkü rol modellerinin birer öğrenme, motivasyon, tanımlama ve kariyer rehberi olarak hizmet verdiğini öne sürmektedir.

Rol modelle ilgili birçok tanımlama bulunmaktadır. Kongar (2011: 81-82) siyasi, sosyal, bilimsel veya iletişim alanında; insanları “etkileme gücü” olan ve giyim kuşamdan, günlük hayatına hatta kişiliklerine kadar geniş kitlelerce taklit edilmeye çalışılan kişilerdir. Bireylerin hayranı olduğu ve onları taklit ettikleri, bireysel başarı ve özelliklere sahip olan bireylerin, karar verme davranışı üzerinde doğrudan ya da dolaylı etkileri bulunan kişilerdir (Bandura, 1977; Run vd., 2010: 72). Davranışları, kişisel özellikleri veya sahip oldukları bazı özel niteliklerine başkaları tarafından özenilen kişilerdir (Ricer, 1998; Karaoğlu, 2012: 30). Onlar gibi olmak, mevcut konumları itibariyle onların yerinde olmak istediklerimizdir (Paice ve Moss, 2002; Karaoğlu, 2012: 30). Taklit edilen ve onun gibi olunmak istenen’ ve ‘örnek veya değerli olarak algılanan’ kişidir (Vescio vd., 2004). Bu kişiler çocukların karakterlerinde büyük bir rol oynamakta, kariyer tercihleri, eğitimleri ve kimliklerinin şekillenmesine etkili olmaktadır (Dix vd., 2010: 38).

Mutter ve Pawlowski'ye (2014: 325) göre bireyin doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkileşim içerisinde bulunduğu, karar ve davranışlarını etkileyebilen herkes rol model olabilir. Buna göre doğrudan etkileşimde bulunduğu öğretmeni, ailesi, arkadaşı veya dolaylı olarak etkileşimde bulunduğu televizyondaki herhangi bir karakter veya toplumsal önderler, sporcular, sanatçılar, aktörler, siyasetçiler din adamları da olabilir. Bireyin rol modelin

davranışını taklit etmesi, çocuğa toplumda hangi davranışın onaylandığını öğretecektir. Bu nedenle birey onaylanan davranışı yerine getirmeye istekli olacaktır ve bunu gerçekleştirdiğinde toplum tarafından benimseneceğine kanaat getirecektir (Martin ve Bush, 2001: 441-443; Marshall, 2003: 626).

Rol model ve idol olarak görülen ünlü kişilere duyulan hayranlık, çocukluk ve ergenlik dönemindeki kimlik gelişiminin bir parçasıdır (Giles ve Maltby, 2004). Kişi hayranlık duyduğu kişiler ya da popüler dizi/filmlerdeki karakterlerle kendilerini özdeşleştirerek, onlar gibi güzel olmak, onlar gibi giyinmek, onlarınkine benzer davranışlar sergilemek için çaba sarf etmektedir (Chan ve Zhang, 2007: 142). Buna göre model alınan kişilerin toplumsal davranışlarda kalıcı bir etkiye sahip oldukları için önemlidir. Ayrıca model olarak seçilen kişiler bir takım yanlış davranışlar yapıyorlarsa bu çocuğun davranışına yansiyabilir (Ersanlı 2007, 323-326).

2. MODEL ALMAYI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Bandura'ya (1986) göre rol modeller bireyler tarafından oluşturulurken, modelin bireye uygunluğu önemlidir. Birey rol modelle ne kadar yakınlık duyarsa ve modellenen davranışı, ne kadar gözlemlerse o kadar benimseyecek ve gerçekleştirecektir. Korkmaz (2014: 252) davranış değişikliği için gözlemlenen modelde, bulunması gereken temel özellikleri şu şekilde sınıflandırmaktadır: "**Yaş:** Bireyler kendi yaşlarına yakın model seçerler. **Cinsiyet:** İnsanlar kendi cinslerinde olan bireylerin davranışlarını daha çok model alırlar. **Karakter:** İnsanlar daha çok toplumda öne çıkmış olan ve iyi karaktere sahip kişileri model alırlar. **Benzerlik:** İnsanlar kendilerine uygun ya da benzeyen kişileri daha çok model alma eğilimindedir. **Statü:** Bireyler düşük statülü modellere göre yüksek statülü modellerden daha çok etkilenir".

Rol modeli seçimini belirleyen faktörlere; başarı, güç, gizem, şöhret, sevdiği diğer kişilerin ve toplumun rol model alınan kişiye tutumu, ilgi alanı, rol model aldığı kişiyle iletişim biçimi, onun tarafından kabul görmesi, duygularını paylaşabilmesi, ona karşı yakınlık hissedebilmesi örnek verilebilir. Gökdağ'a (2002: 18) göre okul hayatının ilk yıllarında benzetmek istenilen kişi öğretmenler iken, gençlik dönemlerinde arkadaşlar veya ünlü sanatçılar, ses ve film yıldızları olabilir. Bu kapsamda rol modellerin sosyalleşmeyi (Moschis ve Churchill, 1978), öğrenmeyi (Clark vd., 2001; Cordes, 2009) ve tüketici davranışlarını (Latif vd., 2011; Martin ve Bush, 2000) etkilediği ifade edilmektedir.

Rol model alma ile ilgili çalışmalar incelediğinde; Mac Callum ve Beltman (2002) bireylerin kendilerine ünlüleri, aile bireylerini, topluluk üyelerini, eşlerini, öğretmenlerini vb. model alabileceklerini belirtmişlerdir. Clark, Osborne ve Dugdale (2009) çocukların ve gençlerin yüzde yetmiş sekizinin rol modelleri olduğunu ve ağırlıklı olarak aile bireyleri,

yakın sosyal çevrelerinden (arkadaşları, öğretmenleri) ve futbolcu, sporcu gibi kişileri de model aldıkları görülmüştür. Biskup ve Pfisher (1999) erkeklerin daha çok sporcuları ve aksiyon yıldızlarını model alırken, kızların ise film ve müzik dünyasından birilerine hayran olduklarını bulmuşlardır. Rol modellerin akademik ve meslek kararlar üzerinde etkili olduğunu gösteren çalışmalar da bulunmaktadır (Nauta ve Kokaly, 2001; Zirkel, 2002; Azer, 2005). Gibson (2004) rol modellerin öğrenmede motivasyon ve ilham sağladığı benlik kavramını tanımlamada yardımcı olduğunu belirtmiştir. Wong, vd., (2015) genç tüketicilerin sevdikleri/hayran oldukları sporcuları rol model olarak onların tutum ve/veya davranışlarına uymaya razı olabilecekleri ve daha sonra bu kişiler ile ilişkilendirilen ürün/markalara sadık kalma ve pozitif sözlü iletişimde bulunma eğilimi gösterebileceklerini belirlemiştir.

Türk kültüründe çocuğun adını taşıdığı kişiye benzemesi (ismiyle müsemma olması) istendiğinden ve beklendiğinden rol model sunma ad verme ile başlar. Balcı'ya (2014: 111) göre geçmişte adlara büyük bir önem verilmiş, adların büyüğü ve gizemli bir gücünün olduğuna inanılmış ve bu günümüze kadar süregelmiştir. Dolayısıyla isimler sadece insanları tanımaya yarayan sözcükler değil, aynı zamanda kişi ile ismi arasında önemli ve gizemli bir bağ kuran araçlar olarak değerlendirmektedir. İsim, kişiyle adeta özdeşleşir ve onun bir parçası olur. Birçok yönden kişiyi etkiler ve onun kişiliği, karakteri üzerinde önemli bir rol oynar. Sadece adı taşıyan kişiyi etkilemekle kalmaz, diğer insanları da etkiler.

Yapılan literatür incelemesinde Türkiye'de kendilerinin de rol model olmaya aday olan eğitim fakültesi öğrencileri ile ilgili araştırmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Toplumsal yarar ve Türk aile yapısı göz önünde bulundurularak eğitim sistemine kanıt teşkil edecek bir çalışma olması, her ne kadar nitel bir çalışma olup genelleme yapılamasa bile yapılan bu çalışmanın topluma ailelere ve Türk eğitim sistemi profesyonellerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada öğretmen adayı olan eğitim fakültesi öğrencilerinin rol model tercihlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Bu nedenle aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ailenizin size rol model olarak gösterdiği kişi/kişiler var mıdır? Varsa kim/kimlerdir?
2. Siz kim/kimleri kendinize rol model olarak aldınız?
3. Bu kişi/kişileri neden kendinize rol model olarak aldınız?
4. Rol model olarak aldığınız kişi/kişiler gibi olmak için neler yapıyorsunuz?
5. Kendinize rol model almaktan kaçındığınız kişi/kişiler kimlerdir?
6. Kendinize rol model almaktan kaçındığınız kişi/kişiler gibi olmamak için neler yapıyorsunuz?

3. YÖNTEM

Bu araştırma, gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul eden 11 erkek 20 kadın toplam 31 üniversite öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiş nitel bir çalışmadır. Çalışmada, araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu çerçevesinde, öğrencilere kendilerine ailelerinin rol model olarak kimleri gösterdiği, kendilerinin kimleri rol model aldıkları, onlar gibi olmak için neler yaptıkları, kendilerine rol model almaktan kaçındığı kişiler ve onlar gibi olmamak için neler yaptıkları ile ilgili altı adet soru yöneltilmiştir. Üniversite öğrencileri ile yapılan görüşme verilerinin çözümlenmesi içerik analiziyle yapılmıştır. Üniversite öğrencilerinden elde edilen verilerden anlamlı/ortak kodlar çıkarılmıştır. Bu kodlar kategorize edilerek ortak temalar belirlenmiştir. Her bir vakanın detaylı öyküsünden bölümler verilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında gençlerin kendilerine kimleri neden rol model aldıkları ile ilgili değerlendirme yapılmış ve bu konu ile ilgili çeşitli öneriler getirilmiştir.

3.1. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinin kendilerine kimleri model aldıklarını veya almadıklarını ve bunların sebeplerini belirlemektir. Çalışmaya katılan 31 öğrencinin 11'i erkek, 20'si kadındır. Öğrencilerin 7'si 18, 9'u 19, 8'i 20, 4'ü 21 ve 3'ü 24 yaşındadır. Katılımcı öğrenciler E; erkek ve K: kadın olarak isimlendirilerek kodlanmıştır.

3.2. Veri Toplama Aracı

Verilerin toplanması için, araştırmacı tarafından geliştirilen, ön çalışma ve uzman görüşlerinden sonra son halini alan, altı maddelik bir soru formu kullanılmıştır. Formdaki ilk madde katılımcıların kişisel özelliklerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Diğer sorular ise ailenin kimleri rol model gösterdiği, öğrencinin kendisine kimleri rol model aldığı ve bunun nedenleri ile kimleri rol model almaktan kaçındığı ve bunların nedenlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

3.3. Verilerin Analizi

Görüşme tekniği kullanılarak elde edilen veriler içerik analizi ve betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016) göre betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesi ve yorumlanmasını içeren bir nitel veri analiz türüdür. Araştırma verilerinin çözümlenmesi sürecinde, öğrencilerin her bir soruya verdikleri cevaplar kodlanmıştır. Kodların benzerlik ve farklılıkları, birbiriyle ilişkili olmaları dikkate alınarak kategoriler oluşturulmuş ve her bir öğrencinin görüşü, orijinal formu ve anlamı bozulmadan bu kategorilere yerleştirilmiştir. Daha sonra, her bir kategorinin hangi sıklıkla tekrar edildiği (frekansı) belirlenmiştir. Böylece, nitel

veriler nicel hale getirilmiştir. Nitel verilerin nicelleştirilmesindeki temel amaçlar; güvenilirliği arttırmak, yanlılığı azaltmak ve kategoriler arasında karşılaştırmalar yapmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Öğrencilerin cevaplarından elde edilen veriler, temalar hâlinde sınıflandırılarak tablolandırılmıştır. Tablolardaki sayısal veriler üzerinden yorumlama yapılarak katılımcıların cevaplarından doğrudan alıntılar verilmiştir. Anketin güvenilirliğini test etmek amacıyla, açık uçlu sorulara verilen cevaplar araştırmacı ve alandan iki uzman ile incelenerek “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” olan maddeler belirlenmiştir. Güvenirliği belirlemek için Miles ve Haberman’ın (1994) formülü kullanılmıştır: $P \text{ (Uzlaşma Yüzdesi)} = \frac{Na \text{ (Görüş Birliği)}}{Na \text{ (Görüş Birliği)} + Nd \text{ (Görüş Ayrılığı)}} \times 100$ (Miles ve Huberman, 1994). Bu hesaplama sonucu $P = 90$ değeri bulunmuştur. Güvenirlik yüzdeleri %70’in üzerinde olduğu için (Yıldırım ve Şimşek, 2016) araştırma güvenilir kabul edilmiştir.

4. BULGULAR

Araştırmanın birinci alt probleminde “Ailenizin size rol model olarak gösterdiği kişi/kişiler var mıdır? Varsa kim/kimlerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin, ailelerinin rol model olarak gösterdiği kişi/kişiler hakkındaki görüşleri analiz edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin öğrenci görüşlerinin analizi Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmen Adaylarının Ailelerinin Rol Model Olarak Gösterdiği Kişi/Kişiler

Tema	Alt tema	f
Ailenin Rol Model Önerileri	Rol model yok	6
	Tavsiye var	7
	Anne baba	4
	Aile yakını/akraba/aile büyükleri	16
	Komşu/arkadaş çocuğu	6
	Öğretmen	2
	Dini lider	1
	Siyasi lider	2
	Bir meslekte başarılı kişiler	6
	Başarılı arkadaşlar	2

Tablo 1 incelendiğinde katılımcılar ailelerinin en fazla kendi aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri, komşu veya arkadaşlarının çocuklarını rol model olarak gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte bazı katılımcılar ailelerin kendilerine rol model önermediğini, sadece nasıl bir kişi olması gerektiği ile ilgili tavsiyelerde bulduklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar ailelerinin doğrudan rol model olarak gösterdiği kişileri; **E8.** “Peygamber Efendimiz, Askerlerimiz ve ailemin kendisi”. **E9.** “Cahit Zarifoğlu”. **K3.** “Müge Anlı, Şenay Abla ve İlk Türk Kadın Hükümdarı Tomris” olarak ifade etmişlerdir.

Ailelerin gençlere Aile yakını/akraba/aile büyüklerini rol model olarak gösterdiği ile ilgili görüşlere örnek olarak; K1. “Ablamı örnek alıyorum. Ailem de onu örnek

gösteriyor. **K4.** “Halamin kızı ve oğlunu ailem rol model olarak göstermiştir. Halamin kızı dış hekimi, oğlu doktor. Babam her zaman benim eczacı olmamı istemiştir”. **K6.** “Akrabamız Seda abla çünkü hayat boyunca hep çalışkan ve dürüst olmuştur. Boğaziçi İngilizce mezunu ve ikinci bir üniversite daha okuyor. Bu yüzden hep onu örnek almamı istemişlerdir. Ailem Lisedeki matematikhocamı da örnek olarak göstermiştir”. **K5.** “Anne babamın örnek gösterdiği kimse olmadı. Bu konuda anneannem örnek gösterir. Aman kızım filanca şöyle böyle okumuş şuralara gelmiş sen de öyle ol. Örnek gösterdiği köylümüz bir Hacer abla vardı okudu avukat oldu”. **K20.** “Ailemin örnek gösterdiği halam ve dayım. Halam dış hekimi, dayım ise öğretmen. Geçmişte ne zorluklarla buralara geldiklerini izah ederek bizim de onlar gibi istekli olmamızı istiyorlar”. **E2.** “Rahmetli dedemi örnek gösterirlerdi. Yokluktan mühendis olmaya giden bir öyküsü vardı”.

Komşu/arkadaş çocuğunun da rol model olarak aileleri tarafından gençlere rol model olarak önerildiği görülmektedir. **K8.** “Örnek olarak komşumuzun kızı hukuk okudu. Ailem onun azmine ve başarısına hayrandı. Onun gibi olmamı isterlerdi”. **K14.** “Ailem kuzenim uzman biolog ve Mustafa Kemal Atatürk’ü örnek olarak gösterirdi”. **K15.** “Annem her zaman çalışkan arkadaşlarımı ve yan komşumuzun kızını örnek gösterir. Her insan gibi onların da bir sürü hatası olmasına rağmen hep iyi yanlarını över. Bazen bu da yetmez kendinden pay biçer **ben senin yaşındayken** diyerek kendini örnek gösterir”.

Gençlerin başkalarıyla kıyaslanarak kendilerine örnek gösterilmesinden hoşnut olmadıkları ve tepki gösterdikleri görülmektedir. **K9.** “Aslında bana tavsiye edilen birçok örnek var. Ancak ben birileri ile kıyaslanmaktan hoşlanmadığım için onların bütün davranışlarını örnek almak istemiyorum. Annem ve kuzenlerimi bunlara örnek gösterebilirim”. **K16.** “Ailem genel olarak etrafımdaki insanlara bakarak bana model gösterdiler. Benim ise bundan hoşnut olduğum söylenemez”. **E1.** “Annemin ara sıra akranlarım ile karşılaştırmasını saymazsak yok”.

Gençler ailelerinin kendilerini birini örnek vermek yerine nasıl bir insan olması gerektiği ile ilgili nasihatlerde buldukları görülmektedir. **K2.** “Ailem her zaman dürüst, samimi, güvenilir, elinden gelenin en güzelini yapan birisi olmamı istedi”. **E6.** “Kişi olarak rol model örneği vermediler. Vatanına dinine sahip ol öğüdünü her zaman veriyorlar”. **E10.** “bana kimseyi örnek göstermediler. Sadece iyi, güvenilir, adaletli ve saygılı olmam gerektiğini sürekli öğütlediler”. **K12.** “Ailemin bana rol model olarak gösterdiği bir kişi yok. Bana iyi ve doğruyu gösterip, iyi bir insan olmanın hoşgörüyü ve yardım etmeyi öğretip kendi kişiliğimin oluşmasında beni sınırlandırmadılar”.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kendilerine rol model olarak aldığı kişiler hakkındaki görüşleri analiz edilmiştir. Bu alt probleme ilişkin öğrenci görüşlerinin analizi Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Öğretmen Adaylarının Rol Model Olarak Aldığı Kişi /Kişiler

Tema	Alt tema	f
Rol Model Olarak Alınanlar	Rol model yok	4
	Anne baba	17
	Akrabalar	14
	Komşu	1
	Öğretmen	15
	Din adamı	4
	Siyasi lider	9
	Arkadaş	4
	Ünlü (mesleki)	3
	Mesleğinde başarılı kişiler	9
	Dizi film kahramanı	1

Tablo 2 incelendiğinde üniversite öğrencilerinin kendilerine rol model olarak öncelikle ve özellikle en yakınındakileri anne babalarını, öğretmenlerini ve aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri ve siyasi liderleri örnek aldıkları görülmektedir. **E7.** “*Küçüklüğümde ağabeyimi örnek alır onun gibi olmak isterdim. Büyümeye başlayınca bir kişiyi değil çevremdeki birçok insanın iyi ve başarılı yönlerini taklit etmeye ve model almaya başladım. Bunlar kimi zaman ebeveynlerim, kimi zaman arkadaşlarım kimi zaman da sevmediğim kişiler olmuştur. K8.*”*Annemin neşesini, babamın çalışkanlığını ve kardeşimin dürüstlüğüne örnek aldım. K11.* “*Daha çok annemi kendime örnek olarak alıyorum. Onun çalışma azmi, adaletli olması, kadın olarak ayaklarının üstünde durması ve bu anlamda güçlü olması beni ona hayran bırakan özelliklerinden*”.

Gençlerin örnek aldığı kişiler arasında ikinci sırada öğretmenler bulunmaktadır. K4. “*İlkokulda Türkçe öğretmenimi örnek almıştım, o zamandan öğretmen olmak isteği uyandı içimde*”. **K2.** “*Edebiyat öğretmenim ve matematiği sevdiiren matematik öğretmenim*” **K3.** “*Tarih hocam*”. **E10.** “*Hayatımda her yönünü örnek aldığım tek insan peygamber efendimizdir. E3.* “*Dedem, Atatürk ve Gandhi*”.

Gençlerin çevrelerinde başarılı olarak gördükleri kişileri kendilerine rol model aldıkları görülmektedir. E6. “*Küçükken bir basketbolcuymu örnek alırdım. Büyüdükçe onun gibi olamayacağımı anladım. Bu yüzden kişi olarak birilerini rol model almıyorum. Sadece herkesin iyi taraflarını kendime örnek alıyorum*”. **E5.** “*Kendime örnek aldığım kişi bir tümgeneral. E1.*”*Dizi ve filmlerde bazı sanatçıların gerçek hayatlarını değil de canlandırdıkları karakterleri benimsediğim olur*”.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, bu kişileri kendilerine neden rol model olarak aldıkları ile ilgili görüşlerinin analizi Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Öğretmen Adaylarının Bu Kişi/Kişileri Rol Model Olarak Alma Sebepleri

Tema	Alt tema	f
Rol Model Alma Sebebi	Kişilik özellikleri	24
	Mesleki Başarı	14
	Manevi değerleri	10
	İletişim gücü	6
	Toplumsal fayda	8
	Gayret /azim/hedeflerine ulaşma	13
	Zorluklarla mücadele	10

Tablo 3'e göre gençlerin rol model olarak aldıkları kişilerin kişilik özelliklerinden, mesleki başarılarından, manevi değerlerine bağlı oluşlarından, gayret azim ve hedeflerine ulaşmış olmalarından ve zorluklarla mücadele edişlerinden etkilendikleri görülmektedir.

Gençler kişilik özelliklerinden etkilendikleri kişileri kendilerine rol model almaktadır.

E9. “Ruhi anlamda böylesine doygun ve her daim hazinesine yeni bir hazine ekleyen, sürekli taşmak bir kap gibi, kendini her anlamda dolduran hem dünyevi hem manevi her yönüyle onun gibi olmak için (Cahit Zarifoğlu) mücadele ediyorum. **K3.** “Erdemli insan dendiğinde aklıma gelen kişiler onlar. Her zaman kendilerini geliştirmek ve diğer insanlara yardımcı olmak için yaşadılar ve yaşıyorlar. Kendilerini ülkelerine adanmış ve hizmet etmiş kişiler. Ama benim için en önemlisi vicdan, merhamet ve yardım etme. Başkalarının umudu olma ve başka insanların gülümseme sebebi olmaları bu dünyada en önemli şey hepsinin farklı farklı özelliği var. Tıpkı birer süper kahraman gibi. Ama onlar hayali değil gerçek ve bu bir insan olmanın bence bu dünyadaki en güzel amacı”. **K5.** “Her zaman ahlaklı, efendi ve dürüst bir insan olmam için konuştular ilgilendiler, okutmak için çabaladılar hep yanımda oldular. Onları örnek alıyorum çünkü doğru yolda olacağıma inanıyorum. Yarın bir gün ben de evlatlarıma böyle davranmak istiyorum. Her zaman iyiliği, güzelliği olumluyu gösteren bir ebeveyn olmak isterim” (aile). **K4.** “Öğrencilere olan ilgisi ve muhabbeti sebebiyle öğretmenim gibi olmak istedim. Ona karşı muhteşem bir saygı besledim. Sadece ders değil her konuda bizi eğitmek istiyordu”.

Gençler mesleki yönden başarılı kişileri kendilerine rol model aldıklarını belirtmişlerdir. **E7.**“Başarısız olduğum konularda başarılı bir birey gördüğümde hareketlerini, tavır ve tutumlarını inceler benimsemeye çalışırım”. **E3.**”Köyden gelip mühendis olup bir şeyler başarabildiği, kimseye muhtaç olmadan bana yaşamayı öğrettiği için (dedem), Ülkemi kurtardığı ve güçlü bir lider olduğu için (Atatürk), Pasif direnişle halkını kurtarıp sömürge yönetimini bitirdiği için (Gandi)”. **K6.** “Bize Türkiye Cumhuriyeti’ni vermiş ve bunun için canla başla uğraşmış askerlerimizle. Tabi ki her zaman örnek alıyorum” (Atatürk). **E4.**” Onlar başarılı olduğu için örnek aldığımda ben de başarılı olurum diye”.

Gençler manevi değerlerine bağlı olan kişilerden etkilendiklerini ve kendilerine rol model aldıklarını belirtmişlerdir. **K10.** “Annem öğretmendi ve benim gözümde her şeyi

biliyordu. Toplumsal ahlaki konuları, gelenekleri görenekleri adetlerimizi ve benim dilimce bana örnek olarak aktardı ve öğretti. Babam annem gibi sevgi duyarlılık aile ve toplum, özel hayat vs. her şeyi ve mesleki yaklaşım olarak örnek almamı etkiledi. Ablam yaşantısıyla iyi kötü örnek oldu. Her zaman en iyi dostum, sırdaşım ve destekçim oldu. Paylaşmayı bazen de sevdiğim insan için ona öncelik tanımayı öğrendim. Tüm ailemden bireysel farklılıklara göre nasıl hareket edilmesi gerektiğini öğrendim. Dedem çok enerjik bir insandı ve hayat doluydu. Bütün çocuklarını da kendisi gibi yetiştirme gayesinde olan birisiydi”.

Gençlerin gayretli azimli, zorluklarla mücadele eden vehedeflerine ulaşmış kişilerden etkilenecek kendilerine rol model aldıkları görülmektedir. K14. “Başarılı olmaları, her daim umut içinde olmak gerektiğini ve yere çakıldığında bile ayağa kalkmam gerektiğini öğrettiler bana(aile). İleri görüşlü olmayı öğreten M. Kemal Atatürk her davranışı ile bana örnek olmuştur”. **K7.** “Hem edepli hem çalışkan hem de hayatta bir amacı var. Onun ders çalışma isteğine hayrandım. Hala da hayranım. Dayım doktor oldu ama çalışmaya ve öğrenmeye hala meraklı”. **E8.** “Sabır, sevgi, samimiyet öğretim yöntem ve teknikleri başarılı olmaları gayretleri ve azimleri”. **K2.** “İşlerinde çok iyiler ve hedefleri var. Yaşları ileri olmalarına rağmen daha yapacak çok işimiz var. Daha görmediğimiz güzellikler var hayatımızda diyorlar. İstedikleri yerleri ve insanları görmek için kendilerinden ödün verip bazı zorlukları göze alıyorlar bu yüzden önleri örnek alıyorum....Hanım (eczacı) 90 yaşında olmasına rağmen her sabah eczanesine işinin başına aşkla gelir. Düzenli bir şekilde her gün gazetede bulmacaları çözer. Çay saati bile bellidir. Hayatında bir düzen oturtmuştur. Bu yüzden onu örnek aldım....Hanım (Edebiyat öğretmeni) her boş vaktinde yemeğini ısıtırken bile kitap okuyan birisiydi. Benim hayatıma kitap okumayı kattı”.

Araştırmaya katılan öğrencilerin, kendilerine rol model olarak aldıkları kişiler gibi olmak için ne yaptıkları ile ilgili görüşlerinin analizi Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Öğretmen Adaylarının Rol Model Olarak Aldığı Kişi/Kişiler Gibi Olmak İçin Neler Yaptığı?

Tema	Alt tema	f
Rol Modelleri Gibi Olmak İçin Yapılanlar	Rehber almak	16
	Mücadele etmek	7
	Umut biriktirmek	2
	Çalışmak/kendini geliştirmek	17
	Taklit etmek	11
	Hiç birşey yapmamak	2

Tablo 4 incelendiğinde gençlerin rol model aldıkları kişiler gibi olmak için kendilerini geliştirmeye çalıştıkları, onları rehber aldıkları ve taklit etmeye çalıştıkları görülmektedir. **Rol model aldığı kişiler gibi olmak için gençler çalışmayı ve kendilerini geliştirmeyi tercih**

etmektedir. E9. "Ben de onun gibi durmadan, yorulmadan daima daha fazla şeyi kendine katarak bunları en doğru şekilde ileriye aktarmayı hedefledim. O sadece bir okulda değil koskoca Maraş'a öğretmenlik yapıyordu. Umarım onun yolundan ayrılmam ve umarım bu yolu muzaffer bir şekilde tamamlarım". **E1.** "Öncelikle iyi bir dile sahip olmak için çeşitli türlerde kitaplar okuyorum. Yaptığım davranışlarda bir olumsuzluk sezersem kısıtlamaya çalışıyorum. İnsanlar ile konuşmalarına dikkat ederim". **E2.** "Kendi işimde başarılı olmak bu işin anahtarı. Bu yüzden çok okuyorum ve hiç yılmadan etrafımdaki her şeyden olumsuzluklardan dahi ilham almaya çalışıyorum". **E1.** "Eğitim alıyorum". **K9.** "Psikolojimi kontrol etmeye çalışıyorum. Çok çabuk karamsar olmak yerine olaylara pozitif yönden bakmaya çalışıyorum". **K10.** "Davranışlarımı elimden geldiğince gözlemleyerek düzeltmeye çalışıyorum".

Gençler Rol model aldığı kişiler gibi olmak için onları rehber almaktadır. K14. "Hayat felsefem adalet ve eşitliği elden bırakmamak. Bütün olumsuzluklar karşısında hala içimde umut biriktirmeyi öğrendim onlardan. Başarıyı elden bırakmamayı ve başarılı biri olmanın hayatıma kattığı değerleri öğrendim. Başarılı olmak her şeyim haline geldi. Şefkatli olmayı, mutlu olmayı bir kadın olarak neler yapmam gerektiğini de annemden öğrendim". **K15.** "Onları gözlemliyorum genelde onlarla iyi arkadaşlık kurmaya çalışıyor ve zaman geçiriyorum". **K16.** "Kendimi onlar gibi geliştirmeye çalışıyorum. Onların gittikleri yolu izleyerek kendimi onlar gibi yükseğe taşımaya çalışıyorum". **K 20.** "Onları taklit ettim". **E3.** Hepsinin en temel özelliği olan gücü kendi içinde bulma ve kararlılık özelliklerini hayatıma uydurmaya çalışıyorum". **E4.** "Babam gibi olmak için onun davranışlarını ve hareketlerini inceledim. Onun gibi düşünmeye ve davranmaya çalışırım". **K6.** "Etkilendiğim... hocam gibi olmak için çok çalıştım onun bölümünü okuyorum. Vatanıma faydalı iyi bir birey olmaya çalışıyorum".

Gençler Rol model aldığı kişiler gibi olmak için mücadele etmektedir. E8. "Öğretmen olmak için uğraşıyorum". **K12.** "Başıma bir olay geldiğinde veya karşılaştığım bir durumda örnek aldığım kişinin doğru bulduğum davranışı gibi davranırım". **K3.** "Araştırıyorum, onların düşüncelerini anlamaya çalışıyorum. Verdikleri öğütleri uyguluyorum. İnsanlara yardım ediyorum ve bilgilerimi onlarla paylaşıyorum". **K7.** "Derslerimi çok çalıştım. İnsanlar arasında ayırım yapmamayı, önyargılı olmamayı hayvanları sevmeyi öğrendim"

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine neden rol model almak istemedikleri kişilerle ilgili görüşlerinin analizi Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Öğretmen Adaylarının Rol Model Almaktan Kaçındığı Kişi/Kişiler

Tema	Alt tema	f
Rol Model Alınmak İstenmeyenler	Anne baba	2
	Aile yakını (dede/babanne)	4
	Öğretmen	3
	Komşu/arkadaş	2
	Davranışlarını beğenmediği/onaylamadığı kişiler	19
	Başarısız/hedefi olmayan kişiler	5

Tablo 5'e göre gençlerin kendilerine rol model almaktan kaçındıklarını davranışlarını beğenmediği ve onaylamadıkları, başarısız ve hedefi olmayanlar aile yakınları ve öğretmenlerden oluştuğu görülmektedir.

Gençlerin kendilerine rol model almaktan kaçındıklarının genellikle en yakın ilişkide bulunduğu kişiler olduğu görülmektedir. *E11. "Akrabalarım". K3. "İlkokul Türkçe ve lise sosyoloji öğretmenlerim". K6. "Babam, İlkokuldaki Din kültürü dersi hocam ve üst komşumuz". K8 "Yengem ve bazı arkadaşlarım". K13. "Okumamış akrabalarım". K15. "Eski okul müdürüm". K17. "Genellikle ailemden kişileri kendime örnek almaktan çekiniyorum. Amcam, kuzenim ağabeyim. Tümüyle olmasa da çoğu özelliklerini almaktan kaçınıyorum".*

Gençler kendilerine rol model almaktan kaçındıkları davranışları belirtmişlerdir. Gençler davranışlarını beğenmediği/onaylamadığı kişileri kendilerine rol model olarak almak istememektedir. *E10. "Kötü alışkanlık sahibi insanlar, bunlar dinimizin yasakladığı davranışları sergiliyorlar ve hem dünya hem de ahiret hayatını tehlikeye atıyorlar". E9. "Manevi duygulardan uzak ince ruhlu olmayan, bencil, agresif ve mağrur kişilere benzemekten daima kaçınmışımdır". E1. "Yaptığı davranışlar hoşuma gitmeyen, toplum içinde böbürlenen, insan sevgisi olmayan, hoşgörüden yoksun kişilerden uzak durmaya çalışırım". E2. "Çabuk pes eden amacı olmayan insanlar". E6. "Vatanını ve dini değerlerini önemsemeyen insanlardan kaçınırım". E11. "Çevremdeki veya akrabalarımındaki bencil insanlardan kaçınırım". K1. Hedefi olmayan insanlar". K.18. "Sorumluluklardan kaçan, hayatı kolayından kazanmaya çalışan ve emeğe saygısız insanlar".*

Araştırmaya katılan öğrencilerin kendilerine neden rol model almak istemedikleri kişiler gibi olmamak içinneler yaptıkları ile ilgili görüşlerinin analizi Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Öğretmen Adaylarının Rol Model Almaktan Kaçındığı Kişi/Kişiler Gibi Olmamak Yaptıkları

Tema	Alt tema	f
Rol Model Alınmak İstenmeyen Kişiler Gibi Olmamak İçin Yapılanlar	Eleştirmek/benzememek	11
	Empati kurmak/Önyargılı olmamak	4
	Kendini geliştirmek	9
	Dini ibadetlere yönelme	3
	Hedefler koymak	6
	Mesafe koymak kaçınma, uzaklaşmak/dikkate almamak	10
	Yaşam tarzını değiştirmek	2
	Hayattan keyif almak/ Sevmek	2
	Mantık ve vicdan sesini dinlemek	2

Tablo 6'ya göre gençlerin davranışlarını kendilerine rol model almaktan kaçındıkları kişiler gibi olmamak için öncelikle eleştirdikleri onlara benzememeye çalıştıkları ve aralarına mesafe koydukları bu kişilerden uzaklaşıp dikkate almadıkları, kendilerini geliştirmeye ve kendilerine hedefler belirlemeye çalıştıkları görülmektedir. **Gençlerin davranışlarını kendilerine rol model almaktan kaçındıkları kişiler gibi olmamak için onları eleştirmekte onlara benzememeye çalışmaktadır.** **K16.** “Onların yaptıklarını yapmaktan kaçınıyorum”. **E1.** “Karşımda yaptığı hareketler istemsiz olarak bilincime yerleştiğinden ona benzememeye olabildiğince ondan uzaklaşmaya çalışıyorum”. **E6.** “Onlar gibi olmamaya ve aynı safta durmamaya çalışıyorum”. **Gençlerin kendine rol model olarak almaktan kaçındığı kişilerle arasına mesafe koyduğu onlardan uzaklaşmaya ve onları dikkate almamaya çalışmaktadır.** **E11.** “Aynı ortamda bulunmamaya çalışmak en güzel yoldur”. **K2.** “İletişime geçmiyorum”. **K20.** “Görüşlerini önemsemiyorum dikkate almıyorum”. **K9.** “Etkilenmemek için aynı ortamda kalmıyorum”. **K12.** “Sürekli olumsuz, umutsuz ve kötü davranışlara sahip olan insanlardan konuşmak ve samimiyet kurmaktan kaçınırım. Sadece selam verecek kadar samimiyet kurarım”.

Kendine rol model olarak almaktan kaçınan gençler kendilerini geliştirmeye çalışmaktadır. **K8.** “Arkadaş ortamını ve yaşam tarzımı değiştirdim. Kitap okumaya özen gösteriyorum”. **K17.** “Onları çoğunlukla gözlemleyerek bana doğru gelmeyen davranışlarının yapmamaya ya da o davranışı hiç kazanmamaya çalışıyorum”. **K5.** “Ahlaki boyutta düşünüp davranıyorum. İnsanları hor görmüyorum. Alkol ve sigara gibi alışkanlıklardan uzak duruyorum”. **K6.** “Empati kurmaya çalışıyorum. Canla başla eğitim almaya çalışıyorum. Din kültürü hocamız öğrencileri döverdi. Ben hiçbir zaman onun gibi olmamak için elimden geleni yaptım. Döverek insan kazanılmaz. Severe kazanılır mantığı ile sürekli kendimi geliştirmeye çalışıyorum. Üst komşumuz anne çocuklarını döverdi. Herkese sevecenlikle yaklaştım. Çocuklar için okul öncesi öğretmeni olmaya karar verdim”.

Kendine rol model olarak almaktan kaçınan gençlerin kendilerine hedefler koyduğu görülmektedir. K1. “Onlar gibi olmamak için takibi her zaman takibi hiç bitmeyen hedeflerim olur. Hayatımın hiçbir zamanında hedefsiz yaşamadım ve yaşamayacağım”. **K4.** “Küçük de olsa kendime hedefler koyuyorum”. **K13.** “Daha çok okuyup öğrenmeye ve tecrübe kazanmaya çalışıyorum”. **E2.** “Kendimi bir şeylere adıyorum hayattan keyif almaya çalışıyorum ve bunları yaparken paranın önemini en aza indirmeye çalışıyorum”.

Davranışlarını kendilerine rol model almaktan kaçındıkları kişiler gibi olmamak istemeyen gençlerin dine ve ibadete yöneldikleri de görülmektedir. E11. “Hayat bazen olmadığımız biri gibi davranmamıza neden oluyor ancak iman ve namaz en güzel yol göstericidir. Bir de aynı ortamda bulunmaktan kaçınmak en güzel yoldur”. **E10.** “Kuran-ı Kerim okurum”. **E7.** “Mantığının ve vicdanının sesini dinliyorum. Eğer böyle yaparsam kendim olacağıma ve her insanın özünde iyi olduğuna inanıyorum”.

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada gençlerin kendilerine kimleri rol model aldıkları veya almadıkları ve bunun sebepleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda gençler ailelerinin kendilerine en fazla aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri komşu veya arkadaşlarının çocuklarını örnek olarak gösterdiklerini belirtmişlerdir. Ancak katılımcıların bazıları ailelerinin kendilerine rol model önermediğini sadece nasıl bir kişi olmaları ile ilgili tavsiyelerde bulunduğunu ifade etmiştir.

Türk kültüründe aileler; dini kaynaklı isimleri, tarihi kahramanların isimlerini veya aile büyüklerinin isimlerini çocuklarına vererek onun gibi olmasını ve onu rol model olarak almasını istemektedir. Ayrıca anne-baba veya diğer aile üyeleri günlük hayat içinde davranışları ile çocuğa rol model olmak için çaba göstermektedir. Ancak günümüzde ailenin bu çabalarının yanında yazılı ve görsel medyanın, futbolcuların, ideolojilerin, siyasetçilerin ve farklı inanç yönlendiricilerinin çocuklara rol model olarak farklı alternatifler sunduğu hatta bu konuda etkili olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda gençlerin; anne babalarını, öğretmenlerini, aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri ve siyasi liderleri rol model olarak aldıkları belirlendi

Gençlerin kendilerine anne babalarını rol model aldıkları ile ilgili çalışmalara örnek olarak: Oruç vd., (2011) çalışmalarında öğrencilerin en fazla babalarını, daha sonra büyük kardeşlerini ve annelerini örnek aldıkları son olarak da öğretmenlerini örnek aldıklarını belirlemişlerdir. USPAM (2006) araştırmasında **Kendinize Yetişkin Olarak Kimi Örnek Alırsınız?** sorusuna gençlerin %11,6'sı anne, %10,9'i baba, %9,7'si öğretmen, %7,2'si teyze,

%6,9'u dayı, %5,6'sı abi cevabını verdikleri belirlenmiştir. Türkiye Ergen Araştırması TEPA (2013: 211) Raporu'na göre; gençlerin babalarıyla ilişkilerinde problem yaşamalarına rağmen babalarını, ailenin diğer erkek büyüklerini (amca ya da dayılarını) rol model aldıkları belirlenmiştir. Sarıkaya ve Türkmen Barutçu (2016) çalışmalarında çocukların % 25.7'si kendisine kimseyi örnek almadığını söylerken, % 5.1'i annesini, % 5.1'i arkadaşını, % 4.7 kuzenini, % 3.2 'si ablasını ve % 2.6'sı babasını rol model aldığını geri kalanların ise ünlüleri kendilerine rol model aldığını belirlemişlerdir. Rimm, (2005: 122-123) diğer aile üyeleri arasında anne ve baba rol modellerinin en yüksek orana sahip olduğunu tespit etmiştir (anne % 77; baba % 71). Gündüz'e (2016) göre anne baba, öğretmenler ve yetişkinleri örnek alma, dinî ve ahlâkî kuralların şekil almasında öğretimden daha etkilidir.

Kılavuz'a (2005) göre çocuk ve gencin aile bireylerini rol model olarak alınmasında, benzerlik, sevgi ve şefkat, güç ve üstünlük gibi faktörlerin etkili olduğunu belirtirken; sosyal öğrenme kuramı yüksek statülü, saygın ve güçlü olmanın bir kişinin rol model alınmasında etkili olduğunu göstermektedir (Korkmaz, 2012).

Gençlerin anne babadan sonra rol model aldığı kişiler arasında öğretmenlerin yer almaktadır. Bu konuda yapılan çalışmalara; Sünbül, 1996; Çeliköz, 2003; Kılıç vd. 2004; Boz ve Boz, 2008; Çermik vd., 2010; Senemoğlu, 2018; Topal, 2008; Shein ve Chiou, 2011; Köse ve Demir, 2014; Berkant vd., 2014; Yaşaroğlu, 2014; Çifçi ve Ünalı, 2014; Tanga, 2014; Demir ve Köse, 2016; Katılmış ve Kop, 2016; Kurtdede-Fidan, 2009; Arthur, 2003; Demirhan-İşcan, 2014; Leming, 2008; Ekşi ve Katılmış, 2016; Katılmış ve Balcı, 2017) araştırmaları örnek verilebilir.

İndigo Dergisi (2016) araştırmasına göre çocukların çevresindeki aile yakınlarını, çizgi film karakterlerini ve televizyonda izlediği ünlü kişileri rol model aldıkları belirlenmiştir. Sarıkaya ve Türkmen Barutçu'nun (2016) çalışmalarında 18-23 yaş aralığındaki kişilerin ünlüleri, gündemdeki popüler dizi oyuncularını ve futbolcuları rol model olarak aldıklarını belirlemiştir. Öcal vd., (2012) çalışmalarında çocukların kendilerine devlet adamlarını, tarihi karakterleri, bilim adamlarını, şairleri ve inanç önderlerini rol model olarak aldıklarını belirlemişlerdir.

Ipsos KMG'nin (2010) MediaCat için yaptığı: “*En beğendiğiniz, davranışlarını kendinize örnek aldığınız ünlü kim?*” araştırmasında ilk sıralarda Kenan İmirzalıoğlu, Orhan Gencebay, Recep Tayyip Erdoğan yer almıştır. Gençlerin yüzde 51'i hiçbir ünlünün davranışını kendine örnek almadığını, yüzde 49'u bir ünlüyü 'rol modeli' olarak aldığını belirtmiştir. Ipsos'un (2012) “Gençlerin Rol Modelleri” araştırmasında ise gençlerin ilk sıralarda Acun Ilıcalı, Recep

Tayyip Erdoğan ve Hülya Avşar'ı rol model aldıkları belirlenmiştir. Araştırmada rol model alınan 50 kişiden ikisi siyasetçi diğerleri ise magazin dünyasındandır.

Gençlerin; anne babalarını, öğretmenlerini, aile yakınlarını, mesleğinde başarılı kişileri ve siyasi liderleri rol model olarak aldıkları belirlenmiştir. Bu durum toplumu ve aileleri çocuklara ve gençlere karşı rol model olma ve sunma konusundaki sorumluluklarında farkındalık oluşturulmasının önemini hatırlatmaktadır.

Araştırma sonucunda gençlerin rol model olarak aldıkları kişilerin kişilik özelliklerinden, mesleki başarılarından, gayret azim ve hedeflerine ulaşmış olmalarından etkilendikleri belirlendi.

İnsanlar özendikleri ya da idealindeki özelliklere sahip olan insanları örnek alır. Modelin davranışları bireyin davranışlarından farklı olarak algılandığında, modelden edinilen tecrübelerin etkisi azalır (Pajares, 2002). Bandura'nın sosyal öğrenme kuramına göre insanlar genellikle yüksek statülü, güçlü, gözlemcinin ilgilendiği alanda yetenekli modellerin davranışlarını daha dikkatle izlemektedirler (Ulusoy, 2008: 328). Model alınan kişinin statüsü, rekabet gücü ve modelin toplumda diğerleri ile olan etkileşimi, modellemenin ne kadar gerçekleşeceği konusunda bilgi verir (Demirbaş ve Yağbasan, 2005: 363-382). Bireyler prestij, güç, yeterlik (liyakat), sosyo-ekonomik durum ve uzmanlık gibi değişkenlerden etkilenir (Smith ve Berge, 2009).

Öcal vd. (2012) çocukların devlet adamlarını, tarihi karakterleri, bilim adamlarını, şairleri, inanç önderlerini de örnek aldıklarını belirlemişlerdir. Ipsos KMG'nin MediaCat (2010) araştırmasında gençlerin ünlüleri örnek alma sebepleri: işinde başarılı, yetenekli, uzman, kaliteli güzel iş yapıyor, yaptığı işleri seviyorum (%20). Olgun, ağırbaşlı, nerede nasıl davranacağını biliyor, hanımefendi, beyefendi (%19). Kaliteli, düzgün, seviyeli, örnek bir insan, kişiliği düzgün, hareketlerini, karakterini seviyorum (%14). Dürüst, gerçekçi, doğal, samimi inandırıcı (%13) olma şeklinde sıralanmaktadır. Sarıkaya ve Türkmen Barutçu'nun (2016) çalışmasında devlet okulunda okuyan çocuklar çok ünlü kişilere yakışıklı/ güzel olması, şarkıları, giyim tarzı, karizmatik olması, saç şekli nedeniyle hayranlık duyarlarken, özel okulda okuyanlar ise işini iyi yapması, kişiliği, ünlü olma hikâyesi, söylediği sözler, hayırseverliği, espritüel olması nedeniyle ünlü kişilere hayranlık duymaktadırlar. Türkiye Ergen Araştırması TEPA (2013: 211) Raporu'na göre gençlerin rol model alma nedenleri tavır, tutum, sosyal özellikler, meslek ve hayat tarzı olarak sıralanmaktadır. Uğur (2011: 110) çalışmasında lise öğrencilerinin %53.2'sinin TV reklam oyuncularına benzemek istediğini belirlerken bunun sebeplerini; % 20,8'i başarı, %14,5'i dış görünüm, % 9,7 başkaları tarafından beğenilme, % 6,1'i popüler olma, % 3,2'si zenginlik olarak sıralamaktadır.

Gençlerin kişilik özelliklerinden, mesleki başarılarından, gayret azim ve hedeflerine ulaşmış olan kişilerden etkilenmekte olduğu ve onları kendilerine rol model aldığı anlaşılmaktadır. Ancak burada önemli olan gençlere sadece maddi yönde başarılı olma (çok para kazanma, lüks bir hayat yaşama, güzel veya yakışıklı olma) gibi yönlerin model olarak sunulması yanında insani erdemlerin de model olarak sunulması gereklidir. Dolayısıyla toplumun gençlere kimleri rol model olarak sunduğu önem kazanmaktadır.

Araştırma sonucunda gençlerin rol model aldıkları kişiler gibi olmak için kendilerini geliştirmeye çalıştıkları, onları rehber aldıkları ve taklit etmeye çalıştıkları görüldü. İndigo Dergisi (2016) araştırmasında çocukların kendilerine rol model aldığı kişiler gibi konuşmak, giyinmek ve onların hayat tarzlarını kendi hayatlarında uygulamak istedikleri belirlenmiştir. Kılıç vd., (2004) de okullarda öğretmenlerin “öğrencilere model olma” rolünü üstlendiklerini, buna bağlı olarak öğrencilerin, öğretmenlerinin giyim şekillerini, konuşmalarını, demokratik ya da katı tutumlarını sorun çözme yöntemlerini ve değerlerini kendilerine örnek alma eğiliminde olduklarını belirtmektedirler. Tonga'nın (2014) araştırmasında öğretmen adayları rol model tercihlerinden ahlak, dürüstlük, çalışkan olmak, ileri görüşlü olmak, insanlara değer vermek, kararlı olmak, kendine güvenmek, liderlik, adil olmak, sabırlı, samimi ve yardımsever olmak, vatanseverlik ve araştırmacı olmak gibi yönleri kendilerine örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Öğrenciler öğretmenlerinden model aldıkları yönleri ve davranışları yaşamaya çalıştıkları, birçoğunu uyguladıkları bu konuda kararlı oldukları belirlenmiştir. Köse ve Demir (2014) çalışmasında öğrenci üzerinde tutum ve davranışları ile etki bırakan öğretmenlerin rol model olarak alındığını, öğrencilerin öğretmenlerin kişiliklerine sıkça vurgu yaptıklarını ancak bilgileri ile fazla ilgilenmediklerini belirlemiştir. Erjem ve Çağlayandereli (2006) çalışmalarında gençlerin %72'sinin (yaklaşık her üç gençten ikisinin) televizyon dizilerindeki belli karakterleri rol model aldıklarını belirlemiştir. Eskiler ve Altunışık (2017) da genç tüketicilerin rol model olarak gördükleri spor ünlülerinden etkilenecek, marka bağlılığı geliştirdikleri, ürün/marka hakkında olumlu konuşma, yakınlarla tavsiye etme, fiyat artışına daha az duyarlı olma ve ürün/markaya yönelik tekrar eden satın alma eğilimleri sergilediklerini belirlemiştir.

Gençler rol model aldıkları kişilere benzemek için onları rehber aldıkları, taklit etmeye çalıştıkları ve kendilerini geliştirmeye çalıştıkları görülmekte ve çalışmalar da bu çalışmanın sonuçlarını desteklemektedir. Dolayısıyla da ailelerin, eğitim kurumların ve toplum nasıl bir gençlik istiyorsa o yönde rol modeller sunmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Araştırma sonucunda gençlerin davranışlarını beğenmediği ve onaylamadığı, başarısız ve hedefi olmayan aile yakınları ve öğretmenleri kendilerine rol model almaktan kaçındığı

belirlendi. Birey çevresinde kendisine farklı değerler sunan birçok modellerin ile kuşatılmıştır. Bunlardan hangisine yöneleceğine karar vermesi bireyin seçimine bağlıdır. Model alma; bireyin olumlu sosyal davranışlar, ahlaki ve duygusal beceriler kazanması ve olumsuz davranışlardan kaçınması ile gerçekleştirebilir (Eisenberg, Fabes ve Spinrad, 2006). Kılavuz'a (2005) göre anne babanın uyguladığı disiplin anlayışı çocuklarının kendilerini örnek almalarını olumlu ya da olumsuz yönde etkilemektedir. Anne babaları tarafından dayakla cezalandırılması çocukların ebeveynlerine kızgınlık duymalarına, yabancılaşmalarına ve bazen de isyan etmelerine sebep olarak onları örnek almalarını engellemektedir. "Güce dayalı ceza", yöneltildiği kimsenin istenmeyen davranışını değiştirmede uzun süreli etkili bir teknik olmadığı gibi, bu teknik çocuğa taklit edeceği bir model sağlayarak ona ancak başkalarının nasıl cezalandırılacağını öğretmektedir. Koç (2008) birey sevdiği, yakınlık duyduğu, davranışlarını örnek aldığı, taklit etmeye çalıştığı ve kendisiyle özdeşim kurduğu insanları rol model olarak kabul eder. Köse ve Demir'in (2014) çalışmalarına göre; öğretmenlerini rol model olarak görmeyen ilköğretim ve orta öğretim öğrencileri % 34.5 iken; kızlar % 21.2 ve erkekler % 53.5 oranında öğretmenlerini rol model olarak görmemektedir. Demir ve Köse (2016) çalışmasında öğretmenlerin %88.4 kendilerinin öğrencilere rol model olarak görürken; öğrencilerin % 14.7'sinin bazı öğretmenleri, % 3.2'sinin ise tüm öğretmenlerini rol model olarak görmediklerini belirlenmiştir. Köse ve Demir (2014) tarafından yapılan araştırmaya göre tutum ve davranışları ile öğrencileri olumlu yönde etkileyen öğretmenlerin rol model olarak alındığı belirlenmiştir. Öğretmenini rol model olarak görmeyen öğrencilerin hemen hemen hepsinin öğretmenlerin tutum ve davranışlarını eleştiren ifadeler kullandıkları görülmektedir. Özellikle öğretmenlerin öğrencilere karşı eşit davranmadıklarını ve adil olmadıklarını belirtmişlerdir. Yine öğrencilerin, öğretmenlerin kendilerine fazla bağırdıkları ve hakaret ettikleri üzerine ortak görüşleri de dikkat çekmektedir.

En yakınındaki kişilerin davranışları gençlerde şaşkınlık, hayal kırıklığı ve tepki oluşturabilir. Örneğin savaş ve şiddetin zararlarını anlatırken, kendisi şiddet uygulayan; sigaranın zararlarından söz ederek, sigara içen; kitap okuyun öğüdü verirken, kendisi kitap okumayan; hataları kabul edip düzeltme gerekliliğine vurgu yapıp, kendi hatalarını hiç kabullenmeyen, başarılı olmaktan söz ederken kendisi başarılı olmayan kişiler vardır. İstedikleri ile tutum ve davranışları arasında çelişki bulunan ebeveynlerin, aile yakınlarının ve öğretmenlerin gençler tarafından rol model almasının zor olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucunda rol model almaktan kaçındığı kişiler gibi olmak istemeyen gençlerin onları eleştirdikleri, benzememeye çalıştıkları, bu kişilerden uzaklaşıp dikkate almadıkları, kendilerine hedefler belirlemeye ve kendilerini geliştirmeye çalıştıkları belirlendi. Köse ve Demir (2014) tarafından yapılan araştırmaya göre tutum ve davranışları ile öğrencileri olumsuz yönde

etkileyen öğretmenlerin rol model olarak alınmadığı belirlenmiştir. Öğretmenini rol model olarak görmeyen öğrencilerin hemen hemen hepsinin öğretmenlerin tutum ve davranışlarını eleştiren ifadeler kullandıkları belirlenmiştir. Bu eleştiriler öğretmenlerin öğrencilere karşı eşit davranmadıklarını ve adil olmadıkları, fazla bağırdıkları ve hakaret ettikleri şeklindedir. Kaya vd., (2017) çalışmalarında öğretim elemanlarının öğrenciler tarafından rol model olarak alınmama sebeplerini; öğretim elemanlarının eleştiriye açık olmamaları, sınıf içi ve dışı davranış tutarsızlıkları, öğrencileri dinlememeleri, egosantrik davranışları ve sunum becerileri düzeyi olarak sıralamaktadır. Ayrıca öğrencilerin, öğretim elemanlarıyla iletişim kurmadaki çekinceleri, öğretim elemanlarının siyasî ve dinî görüşünü belli etmesi, aralarındaki statü farkı ve not kaygısı da öğretim elemanlarının rol model olarak kabul edilmesini engellediğini göstermektedir. Demir ve Köse'nin (2016) araştırmasında öğretmenler öğrencilerin kendilerini rol model olarak almaktan kaçınma ve onları eleştirme sebeplerini: sosyal medyanın modellik konusunda baskın olması ve dolayısıyla öğretmenin rol modelliğini azaltması, öğretmenin saygınlığının kalmaması, öğrencilerin etrafındaki kişi ve olaylara ilgisizliği, öğretmenin branşı (Matematik), ailenin rol modelliğe daha uygun olması ve farklı çevrelerin bulunması, öğrencilerin yaşları gereği kimlik arayışı içinde oldukları için sürekli bir model belirlememeleri, öğretmen olmak istememeleri ve kısa yoldan para kazanmak istemeleri olarak belirttikleri görülmektedir.

Gençler davranışlarını kendilerine rol model almaktan kaçındıkları kişilere benzememek için onları eleştirdiği, benzememeye çalıştığı, bu kişilerden uzaklaştıkları bunun sonucunda kendilerini geliştirmeye ve kendilerine hedefler belirlemeye çalıştıkları belirlenmiştir. Bu durum gençlere gençlerin farkındalığı açısından önem taşımaktadır. Ancak görüldüğü gibi rol model olarak görülen kişilerin davranışlarını büyük bir sorumluluk duygusu ve hassasiyeti ile yerine getirmeleri beklenmektedir.

Sonuç olarak; gençlerin, en yakınında bulunan doğrudan veya dolaylı olarak muhatap olduğu kişilerden etkilendiği ve onları rol model aldığı veya tam tersine rol model almaktan kaçındığı görülmektedir. Bu kişiler özellikle anne-baba- aile yakını, öğretmenler ve toplumun rol model olarak sunduğu ünlüler ve siyasiler olabilmektedir. Dolayısıyla bu kişilerin tutum ve davranışlarının ne kadar etkili olduğunun farkında olması ve bunun sorumluluğunu taşıması gerekmektedir.

Özellikle toplumun kültürel değerleri, normları ve idealleri doğrultusunda nasıl bir nesil beklendiği ve istendiği belirlenmeli. Rol model sorumluluğu taşıyanlar da bu doğrultuda davranmalıdır. Toplumun istikbalini oluşturacak nesillerin karakter ve kişiliğinin bugünkü neslin ellerinde olduğu unutulmamalıdır.

KAYNAKLAR

- Arthur, J. (2003). *Educating With Character*. London: Routledge Falmer.
- Azer, S. A. (2005). The qualities of a good teacher: How can they be acquired and sustained? *Journal of The Royal Society of Medicine*, 98, 67-69.
- Balcı, U. (2014). *Türk Toplumunda Adlar ve Soyadları (Sosyo-Kültürel ve Dilbilimsel Bir Yaklaşım, Diyalog, İstanbul: Seçkin Yayınları*.
- Bacanlı, H. (2013). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Bandura, A. (1989). Human Agency in Social Cognitive Theory. *American Psychologist-American Psychological Association*, 44 (9): 1175-1179.
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal Öğrenme Kuramı ve Eğitimde Uygulanması, *SAÜ. Eğitim Fakültesi Dergisi*. 198-210.
- Biskup, C. and Pfister, G. (1999). I Would like to be like her/him: Are athletes rolemodels for boys and girls? *European Physical Education Review*, 5(3), 199-218.
- Boz, Y. ve Boz, N. (2008). Kimya ve matematik öğretmen adaylarının öğretmen olma nedenleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 137-144.
- Clark, P. W., Martin, C. A., & Bush, A. J. (2001). The effect of role model influence on adolescents' materialism and market place knowledge. *Journal of Marketing Theory and Practice*, 9(4), 27-36.
- Clark, C., Osborne, S. and Dugdale, G. (2009). *Reaching out with role models: role models and young people's reading*. London: National Literacy Trust
- Cordes, C. (2009). Changing your role models: Social learning and the Engel curve. *The Journal of Socio Economics*, 38(6), 957-965.
- Çakır, M. A. (2009). Sosyal Bilişsel Öğrenme Kuramı, Eğitim Psikolojisi (Ed: Alim Kaya), Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Çermik H., Doğan B. ve Şahin A. (2010). Sınıf öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih sebepleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 201-212.
- Çeliköz, N. (2003). *Bir Meslek Olarak Öğretmenlik ve Etiği*, Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Ed. M. Çağatay Özdemir, Ankara: Asil Yayın.
- Çiftçi, T ve Ünalı, E. (2014). Coğrafya Öğretmenlerinin Değer eğitiminin Mevcut Durumu İle İlgili Görüş ve Düşünceleri. *ZfWT*, Vol. 6, No. 2(81-99).
- Demir, E ve Köse, M. (2016). Öğretmenlerin rol modelliği hakkında öğretmen görüşleri, *Akademik Bakış Dergisi*, 53: 38-57.
- Demirbaş, M. ve Yağbasan R. (2005). Sosyal Öğrenme Teorisine Dayalı Öğretim Etkinliklerinin, Öğrencilerin Bilimsel Tutumlarının Kalıcılığına Olan Etkisinin İncelenmesi, *Uludağ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 363-382.
- Demirhan-İşcan, C. (2014). Öğretmen adaylarının değerler eğitimindeki tercihleri. *İlköğretim Online*, 13(4), 1203-1222.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., & Spinrad, T. L. (2006). Prosocial Development. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), *Handbook of childpsychology: Social, emotional, and personality development* (pp. 646-718). Hoboken, NJ, US: John Wiley&SonsInc.
- Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2016). *Uygulama Örnekleriyle Değerler Eğitimi*. Ankara: Nobel.
- Erjem, Y ve Çağlayandereli, M. (2006). Televizyon ve gençlik: yerli dizilerin gençlerin model alma davranışı üzerindeki etkisi, *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(1): 15-30.
- Ersanlı, K. (2007). Çocuğun davranışlarının biçimlenmesinde rol model davranışların etkisi okullarda şiddet ve çocuk suçluluğu. Ankara: Hegem.
- Eskiler, E ve Altunışık, R. (2017). Rol model alma davranışının pozitif sözlü iletişim ve satın alma niyeti üzerine etkisinde marka bağlılığının aracılık rolü, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICMEB17 Özel Sayısı, 687-696.
- Fromm, E. (2004). *Psikanaliz ve Din*. A. Arıtan (Çev.). İstanbul: Arıtan.
- Gibson, D. E. (2004). Role Model in Career Development: New Direction for Theory and Research. *Journal of Vocational Behavior*, 65: 134-156.
- Giles, D. C. and Maltby, J. (2004). The Role of Media in Adolescent Development: Relations Between Autonomy, Attachment, and Interest in Celebrities. *Personality and Individual Differences*, 36(4): 813-822.
- Gündüz, İ. (2016). Karakter Eğitimi ve Rol Model, *Altınoluk Dergisi*, Sayı: 361:27.
- Gökdağ D. (2002). *Aile Psikolojisi ve Eğitimi*, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile*, Evrim Yayınevi, İstanbul.
- Karaoğlu, N. (2012). Tıp Eğitiminde Rol Modellik ve Aile Hekimliği için Önemi. *Turkish Journal Of Family Medicine and Primary Care (Tjfmpe)*, 6(2): 30-35.
- Katılmış, A. ve Balcı, A. (2017). Coğrafya öğretmeni adaylarının değerler eğitimine yönelik görüşlerinin incelenmesi, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 35: 1-12.

- Katılmış, A. ve Kop, Y. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine ilişkin görüşleri. M. Kocak (Ed.), 2016 Hoca Ahmet Yesevi Yılı Anısına Uluslararası Türk Dünyası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı içinde. Ankara.
- Kaya, M.F., Sungurtekin, D. ve Deniz, S. (2017). Üniversitelerde Öğretim Elemanı Kaynaklı İletişim Sorunları, *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1): 176-195.
- Kılavuz, M. A. (2005). Anne Baba Örnek Davranışlarının Çocukların ve Ergenlerin Dinî Kişiliğinin Oluşumuna Etkileri, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14, (2): 41-58.
- Kılıç, M., Kaya, A., Yıldırım, N. ve Genç, G. (2004). *Eğitimci Gözüyle Öğretmen ve Öğrenci*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Krech, D. ve Crutchfield, R. S. (1980). *Sosyal Psikoloji*. (Çev. E. Güngör). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Koç, B. (2008). Çocuğun Dinî Gelişiminde Rol Model Olarak Anne ve Baba, *Dinî Araştırmalar Dergisi*, 11(31): 49-60.
- Kongar, E. (2011). *İçimizdeki Zalim*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Korkmaz, İ. (2014). *Sosyal Öğrenme Kuramı*. B. Yeşilyaprak (Editör). Eğitim psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretim). 12. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Köse, M ve Demir, E. (2014). Öğretmenlerin Rol Modelliği Hakkında Öğrenci Görüşleri, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 4 (1): 08-18.
- Kurtdebe-Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(2), 1-18.
- Latif, A., Saleem, S., & Abideen, Z. U. (2011). Influence of role model on Pakistani urban teenager's purchase behavior. *European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences*, 31(3), 7-16.
- Leming, J.S. (2008). Research and practice in moral and character education: loosely coupled phenomena. L. P. Nucci & D. Narvaez (Eds.), *Handbook of moral and character education* Inc (134-161). London ve New York: Routledge, Taylor ve Francis Group.
- Marshall, G. (2003). *Sosyoloji Sözlüğü*, Akinhay O ve Kömürücü D (Çev), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Martin, C. A. ve A. J. Bush. (2000). Do Role Models Influence Teenagers' Purchase Intentions and Behavior? *Journal of Consumer Marketing*, 17(5):441-454.
- Mac Callum, J. & Beltman, S. (2002). Role Models for Young People: What makes an effective role model program? A report to the National Youth Affairs Research.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd edition). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Moschis, G. P., & Churchill, Jr, G. A. (1978). Consumer socialization: A theoretical and empirical analysis. *Journal of Marketing*, 15, 599-609.
- Mutter, F. & Pawlowski, T. (2014). Role models in sports—Can success in Professional sports increase the demand for amateurs portparticipation? *Sport Management Review*, 17(3), 324-336.
- Nauta, M. M., and Kokaly, M. L. (2001). Assessing role model influences on students' academic and vocational decisions. *Journal of Career Assesment*, 9(1), 81-99.
- Oruç, C., Tecim, E. ve Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler, *Ekev Akademi Dergisi*, 15 (48): 281-297.
- Öcal, A. Polat, R., Arı, G. (2012). Sosyal bilgiler ve T.C. Atatürk ilkeleri ve inkılap tarihi ders kitaplarındaki karakterlere ilişkin öğrenci görüşleri, *Journal of Educationa and Instructional Studies in the World*, 2 (1): 82-88.
- Paice E, Heard S. ve Moss F. (2002). How Important are Role Models in Making Good Doctors? *British Medical Journal*, 325(7366): 707.
- Pajares, F. (2002). Overview of social cognitive theory and self-efficacy. Retrieved December 2012 from <http://www.uky.edu/~eushe2/Pajares/eff.html> (ulaşım tarihi 10.08.2018).
- Ricer, R.E. (1998). Defining Preceptor, Mentor, and Role Model. *Family Medicine*, 30(5): 328.
- Rimm, S. (2005). *Growing Up Too Fast: The Secret World of America's Midelle Schoolers*, Rodale Inc., U.S.A.
- Run, E. C., Butt, M. ve Nee C. Y. (2010). The Influence of Role Models on Young Adults Purchase. *Jurnal Kemanusiaan*, 15, 70-81.
- Sarıkaya, N ve Barutçu, M. T. (2016). 11-14 yaş arası ilk dönem çocuk ergen tüketicilerin alışveriş davranışlarında ünlü kişi etkisi, *Pazarlama ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, 17: 43-64.
- Senemoğlu, N. (2018). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Shein, P. P., and Chiou, W.-B. (2011). Teachers as role models for students' learning styles. *Social Behavior and Personality*, 39(8), 1097-1104.
- Smith, M and Berge, Z. L. (2009). Social Learning Theory in Second Life, *Merlot Journal of Online Learning and Teaching*, 5(2): 439-445.
- Sünbül, A. M. (1996). Öğretmen Niteliği ve Öğretimdeki Roller. *Eğitim Yönetimi*, 2 (1), 597-607.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- TEPA (2013). *Türkiye Ergen Profili Araştırması*, T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.
- Tonga, D. (2014). A Qualitative Study on the Prospective Social Studies Teachers' Role-Model Preferences. *International Journal of Academic Research*, Part B. 6 (1), 94-101. DOI: 10.7813/2075- 4124.2014/6-1/B.14
- Topal, D. (2008). *Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü öğrencilerinin mesleki müzik eğitime yönelmelerinde ilköğretim kademesindeki müzik öğretmenlerini model alma durumları (Antalya ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Uğur, İ. (2011). Televizyon reklamlarından gençlerin etkilenme biçimleri: reklam oyuncularının gençlerin imajlarının şekillenmesinde etkisi, *Selçuk İletişim Dergisi*, 6(4): 101-114.
- Ulusoy, A. (2008). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Uluslararası Politik ve Strateji Araştırmalar Merkezi (UPSAM). (2006). Gençler Hayatı Nasıl Algılıyor, *Genç dergisi*, Kasım 2006, Sayı: 2. <http://gencdergisi.com/3425-ataturk-hulya-avsar-ve-tayyip-erdogan.html>
- Vescio, J. A., Crosswhite, J. J. & Wilde, K. (2004). The impact of gendered heroism on adolescent girls and their sport role models, paper presented at the Pre-Olympic Congress, International Congress on Sport Science, Sport Medicine and Physical Education, Thessaloniki.
- Zirkel, S. (2002). Is there a place for me? Role models and academic identity among white students and students of color. *Teachers College Record*, 104(2), 357-376.
- Wong, M. C. M., Kwok, M. L. J. & Lau, M. M. (2015). Spreading good words: The mediating effect of brand loyalty between role model influence and word of mouth. *Contemporary Management Research*, 11(4), 313-325.
- <https://ailetoplum.aile.gov.tr/uploads/pages/turkiye-ergen-profili-arastirmasi-tepa-2013/tepa2013-teksf.pdf>
- <https://indigodergisi.com/2016/02/cocuklar-anne-babayi-rol-model-olarak-aliyor/>
- <http://www.ensonhaber.com/genclerin-ornek-aldigi-50-rol-model-2013-02-01.html>
- <http://www.milliyet.com.tr/yazarlar/ali-eyuboglu/genclerin-rol-modeli--ezel--1313285/>